

LÄRARHANDLEDNING

BJÖRNÖN

Västmanlands
Teater

Introduktion – För pedagogen

Om lärarhandledningen

Ni kan titta i och använda materialet som inspiration, ett smörgåsbord där ni kan välja det som passar er eller att arbeta med från pärm till pärm.

Del 1 – Samtalsmodell för analys och reflektion.

Del 2 – Värderingsövningar.

Del 3 – Kreativa övningar och uppgifter som utgår från föreställningen.

Del 4 – Övningar och uppgifter kopplade till minnen.

Del 5 – Inspiration och förkovring – bl a ett metodmaterial från Regionteater Väst: *Prata Scenkonst*

Om föreställningen

Det var länge sedan de sågs – storebror Carl-Johan, en framgångsrik kompositör som tidigt lämnade hemstaden för en karriär i Europa, och lillebror Johannes, som stannat kvar i staden och tagit hand om mamma i alla år. Nu är mamma död, och på väg till begravningen insisterar Carl-Johan på att de tar en omväg via Björnön. Här tillbringade de en vecka som barn, i samband med deras pappas bortgång. Johannes är tveksam. Finns det verkligen något att hämta där, i den förfallna stugbyn och vid den gamla halvrvivna hoppbacken?

Men Carl-Johan står på sig.

De b e h ö v e r vara där, säger han. Och packar med sig en kofot.

Med musikaliska återblickar till 1990-talet, undersöks också familjerelationer, samt hur konst och kreativitet ibland kan både helga och förvrída de mest intima upplevelsena.

Innan föreställningen

Vår erfarenhet är att den viktigaste förberedelsen är att vara tydlig med de praktiska förutsättningarna – ungdomarna behöver veta när, var och hur teaterbesöket kommer att gå till för att upplevelsen ska bli så bra och smidig som möjligt för alla inblandade. Det kan vara viktigt att berätta att ingen i publiken kommer att behöva ta aktiv del i föreställningen. Alla i publiken kommer få sitta tryggt och stilla som åskådare.

Prata gärna om föreställningen, om elevernas och dina förväntningar och erfarenheter.

Samtalet kan börja med att du exempelvis gör en mindmap. Ta gärna hjälp av modellen nedan.

- Använd vita tavlan eller ett stort papper.
- Skriv TEATER på tavlan/pappret.
- Har någon varit på teater tidigare?
- Skriv upp det eleverna säger runt ordet TEATER.
- Vilka associationer får eleverna av föreställningens namn, *Björnön*?
- Har någon varit på platsen Björnön?
- Be eleverna dela med sig av minnen från, och sin relation till, platsen Björnön.
- Samtala om vad ni skrivit på tavlan.

Efter föreställningen

För att samtala om teaterbesöket och föreställningen behöver du som pedagog inte vara expert på föreställningens form, innehåll och tematik. Du är ju, precis som ungdomarna, också en åskådare och kommer ha dina egna subjektiva upplevelser och tolkningar.

En bra grundregel är att tycka mindre och tolka desto mer.

Konst har alltid en avsändare och en mottagare. Konst handlar inte om objektivitet, utan om en subjektiv version av verkligheten. Därför kan det vara bra att prata om en konstupplevelse för att få syn på hur olika val påverkar besökarens tolkning. Det är så olika hur vi reagerar på en scenkonstupplevelse, en konstupplevelse är alltid personlig – och ibland väldigt privat. Det bör respekteras i ett gruppsamtal. Materialet (övningarna och uppgifterna i lärarhandledningen) söker inte rätt svar, det finns inget tydligt rätt eller fel, det finns inget facit. Syftet med materialet är att skapa en fördjupad förståelse för verket och sin upplevelse av den med hjälp av diskussioner, övningar och samtal.

Ett samtal om upplevelsen kan börja med lärarens nyfikenhet på elevernas synpunkter, inte med fokus på vad de tyckte var bra respektive dåligt utan vad de tyckte att föreställningen handlade om.

I del 1 finns ett förslag på analysverktyg och samtalsmodell: **'Beskriv, tolka, reflektera'**.

Ni har som sagt frihet att förändra förutsättningar i exemplen eller i språket om ni ser det som nödvändigt. Tidsåtgången för varje uppgift är olika beroende på hur du väljer att angripa den. Lärarhandledningen är ett stöd för dig i arbetet med klassen.

Del 1 – Analysen

Att bryta ner ett verk i mindre beståndsdelar, titta på de delarna och dess egenskaper och värden var för sig och sen relatera dem till helheten i syfte att bättre förstå verket och sin upplevelse av den.

FÖRSLAG PÅ SAMTALSMODELL

Genom att börja från grunden kan ni tillsammans fånga upp betydelsefulla detaljer som annars är lätta att missa. I detta förslag till eftersamtal har vi därför delat in samtalet i tre delar: **Beskrivande - Tolkan - Reflekterande.**

BESKRIV

Beskriv för varandra vad ni minns av föreställningen.

Exempel på frågor:

- Hur såg rummet ut?
- Var det något i rummet som ni reagerade extra på?
- Tycker ni att scenografin motsvarar er bild av Björnön?
- Vad, om något, skulle ni ha valt bort eller lagt till i scenografin för att beskriva/illustrera platsen Björnön?
- Hur många skådespelare var med?
- Vilka karaktärer var med?
- Vad för föremål såg ni? Använd ord som beskriver antal, färger, storlekar och placeringar.
- Vad hörde ni för musik eller ljud?
- Var det live eller inspelat?

Beskriv så mycket du kommer ihåg.

Försök hålla beskrivningarna fria från värdering och tolkning. Att fokusera på det neutrala och konkreta gör det enklare för alla att delta. Det är möjligt att någon har uppmärksammat något som andra inte noterat eller att fler har sett samma grej men minns den olika.

TOLKA

Vad kan alla dessa saker ni beskrivit vara tecken på? Ställ frågan varför något var på ett visst sätt, vad saker och ting betyder och hur det presenterades. Här finns utrymme att utveckla och fördjupa det du tidigare beskrivit. Det kommer finnas fler olika uppfattningar. Alla har rätt till sin tolkning.

Exempel på frågor (fyll gärna på med fler):

- Vad skapar rummet för förväntning?
- Vad betyder de olika färgerna, ljuden, rörelserna som ni just beskrivit?
- Finns det detaljer (tecken) som ger oss ledtrådar om vilken tid föreställningen utspelar sig i eller om karaktärernas relationer och drivkrafter?
- Vad spelar musiken för roll?
- Vad tror ni att föreställningen som helhet vill berätta för oss?

Utgå från att alla konstnärliga val som gjorts är medvetna. Alla olika tolkningar är välkomna och målet är inte att komma överens om en gemensam "rätt" tolkning utan att lyfta olika möjligheter och perspektiv.

REFLEKTERA

I det sista steget öppnas samtalet upp för egna åsikter och reflektioner.

Reflektionen kan både ske i grupp och individuellt. Det viktiga är att eleverna ges en möjlighet att formulera sina egna tankar om föreställningen, med stöd i det gemensamma samtalet.

Även om samtalsmodellen följer en tydlig form med olika steg kommer du antagligen märka att samtalet tenderar att röra sig mellan de olika delarna. Detta är helt okej så länge samtalet upplevs som givande och intressant.

Exempel på frågor:

- Vad gav föreställningen dig för känsla eller känslor?
- Vilka associationer och minnen dyker upp?
- Vad handlar föreställningen om för dig?
- Hur kommer det sig att din tolkning av föreställningen är så lik/olik dina kompisars?
- Om du skulle lägga till eller ändra något i föreställningen, vad skulle det vara och varför?

Del 2 – Värderingsövningar

Värderingsövningar hjälper elever att reflektera, respektera olika perspektiv och skapar en mer inkluderande klassgemenskap.

HETA STOLEN

Detta är en övning som ni kan använda för att ha roligt tillsammans och som också kan fungera bra som uppvärmning innan eftersamtalet i del 1 i detta material.

GÖR SÅ HÄR:

Deltagarna sitter i en ring. Personen som leder övningen kommer med några inledande lättsamma påståenden, till exempel:

Alla som...

- ...tycker att pizza är godare än hamburgare **byter plats i rummet**
- ...tycker att sommarlov är bättre än vinterlov...
- ...någon gång känt sig rädda...
- ...någon gång känt sig modiga...
- ...någon gång känt sig ledsna...
- ...någon gång känt sig förälskade...

De deltagare som håller med om det påståendet reser sig och byter plats med en annan deltagare som också rest sig.

De som inte håller med sitter kvar, och likaså de som inte kan bestämma sig.

När eleverna fått några inledande lättsamma påståenden kan de övergå till de teman/känslor som är relaterade till föreställningen, till exempel:

Alla som tycker att...

- ... det är lätt att uttrycka sina känslor **byter plats i rummet**
- ...det är lätt att dela med sig av sina känslor...
- ...det är viktigt att visa sig sårbar inför andra...
- ...man som vuxen har ansvar för sina åldrande föräldrar...
- ...syskon ska dela lika på ansvar för sina åldrande föräldrar...
- ...Carl-Johan (storebrodern) borde ha hjälpt sin lillebror med deras mamma de sista åren...
- ...det är viktigare med karriär än familj...
- ...det är viktigare att följa sina drömmar än att finnas för sin familj...
- ...sorg har ett bäst-före-datum...
- ...det är rimligt att sörja sin hamsters död...
- ...det är rimligt att sörja sin hunds död...
- ...det är rimligt att sörja att man missar sin egen student...
- ...sörja borttappandet av sin favoritpryl...
- ...det är rimligt att sörja att man missar klassfesten...
- ...det är rimligt att sörja att en för dig viktig sociala-medier-publicering fått få likes...
- ...det är fritt fram att prata illa om de som har dött...

Del 3 – Kreativa och skapande uppgifter

Att relatera och arbeta med konstnärliga uppgifter utifrån en föreställning kan, förutom att det har ett egenvärde, också utöka och bredda din upplevelse så du får syn på fler saker i relation till originalverket eller dig själv.

SKRIVA

I föreställningen sjunger en av karaktärerna "Måste se henne igen", om ett spontant möte som glider en ur händerna. Han får syn på någon som får hans puls och andning att öka.

Skriv en text baserat på ett minne du har. Använd formen "låttext".

Du kan använda en favoritlåt som stöd, eller utgå från nedan låt ur föreställningen.

MÅSTE SE HENNE IGEN

Text & musik: Andreas Kullberg

Upp längs Biskopsgatan, kryssar mellan bussarna.
Å någon ropar "Hej, hej du!"
Tvärnitar på stället. Tjena tja ska vi ses på Löga?
Har du ordnat något drickbart?
Va fan tror du!?
Framför biblioteket, ser jag över häckarna –
någon som, "oh my god, oh my god", var kom hon ifrån?
Jag måste se henne igen. Jag måste se henne igen!
Måste se henne igen.

Letar genom staden, Rocklunda och Brogården.
Fyra ljushallsfester, fredag lördag på Extremes.
Kanske på konstmuseet? Kaffet kallnar, valven sluts.
Sommarkväll på Djäkneberget – hon är helt försvunnen!
Tidigt upp och cyklar planlöst runt i city.
Jag är i lågor, något händer.
Allting vänder, allting vänder, för jag måste se henne igen.
Måste se henne igen! Måste se henne igen.

Jag är desperat på Klippan, Café Blanche och Bill O Bob.
Jag måste göra nånting rätt nu. Jag måste hitta henne igen!

Hemmafest i Irsta. Väntar på sista bussen.
Jag har gett upp, hon är försvunnen. Då kliver hon av.
Hej, bor du här?
Javisst hurså, och du då?
Eee, kanske inatt. Kanske inatt?

Jag måste sagt nånting bra. Jag måste gjort nånting bra.
Jag måste sagt nånting rätt. Ibland blir det bara rätt,
för jag måste se henne igen.
Jag måste se henne igen.
Jag måste se henne igen.
Jag måste se henne igen.

Lyssna på **MÅSTE SE HENNE IGEN** här:

MÅLA

"I sorgen finns det en kraft, en tyst visdom som vi bara kan förstå när vi står inför den."

– Tomas Tranströmer

Fundera, enskilt eller i grupp, på frågorna nedan och måla sen en abstrakt målning med titeln *Sorg*.

Vilken eller vilka färger kopplar du till sorg?

Vilken form har sorg tycker du?

Vilka kvaliteter har upplevelsen av sorg tycker du? (Exempel: oregelbundenhet, långsamhet, ömtålighet, stelhet, explosivitet, slutenhet, överraskande osv.)

Del 4 – Minnen – diskussionsfrågor

Regissören Mikael Kallin har i manuset till *Björnön* utgått från egna minnen, men varit tydlig med att det inte rör sig om en självbiografi. Som han själv uttrycker det: ***"Nästan inget av det jag skrivit är sant. Men allting är nästan precis som det var."***

DISKUSSION

Dela upp klassen i mindre grupper om 4-5 personer i varje grupp.

1. Börja med att dela med er av minnet av er första skoldag.

Exempel på frågor:

- Vad känner ni igen från varandras berättelser? Vad är olika?
- Varför tror ni att ni minns (respektive inte minns) er första skoldag?
- Vilka detaljer sticker ut i minnet? Varför?

2. Välj en händelse som hela klassen har ett minne av (t ex en gemensam skolresa, nånting som hänt på skolan, eller något man tagit del av i media, såsom massskjutningen i Örebro 2025 eller terrorattentatet på Drottninggatan 2017.)

Exempel på frågor:

- Vad minns ni?
T ex var befann ni er, vilka var ni med, vad hade ni på er, vad gjorde ni resten av dagen?
- Vad tror ni är anledningen till att ni minns samma händelse så lika/olika?

3. Fler frågor ni kan diskutera:

- Hur påverkar våra minnen vår självbild och vår identitet?
- Hur mycket av vår personlighet bygger på våra minnen?
- Finns det en koppling mellan dina minnen och dina värderingar idag?
- Hur kan sättet att ställa frågor på påverka hur vi svarar och i förlängningen också hur vi minns?

Del 5 – Inspiration & tips

Regionteatern Västs metodmaterial
Prata Scenkonst – En enkel metod för klassrummet

TEMA MINNEN

Kjell Espmarks bok *Minnena ljuger* är en självbiografisk skildring av hur minnen formas om av framtida erfarenheter och hur dessa minnen skapar den berättelse vi har om oss själva och våra liv. Boken utforskar teman som minnets otillförlitlighet, hur det förvränger verkligheten till meningsfulla myter, och hur familjehistorien, med dess trauman och trygghetsökande, blir en grund för minnesbearbetning.

Anders Hansens serie om hjärnan, *Din hjärna*.
Avsnittet om minnen från säsong 2.
Finns på SVTplay.

TEMA SORG

En del av dig, en film av Sigge Eklund
Filmen handlar om hur det är att förlora någon nära, och hur själva sorgen påverkar identitet, relationer och vardag.

